

такъв до гара Свобода. С помощта на охраняващото ги наше поделение, те бяха превозени до нашето Огнестрелно отделение в Карлово и след установяване редовността им, прибрани в складовете ни. Общо бяха около 200 товарни вагона.

В края на октомври, след като работата понамаля бяха демобилизиирани всички мои колеги и част от войниците 22 набор.

Останахме само ние двамата с Дечо Танев и колегите, които бяха на фронта. Раздялата ни беше много трогателна. Та нали почти 18 месеца бяхме заедно? Наскоро след това и пиротехник Марков беше преместен в друго Огнестрелно отделение. По същото време започнаха да пристигат много трофейни припаси, а аз бях назначен за началник техническата служба на мястото на пиротехник Марков. Лично следваше да проверявам годността на трофейните боеприпаси, а след това на негодните да организирам с помощта на колегата Дечо Танев, тяхното унищожаване на полигона. Много ми помагаше споменатия вече председател на войнишкия комитет Петър Арменчев, който беше и помощник-пиротехник. Основно той организираше войниците-лаборатористи, след сутрешното определяне на работата, която имахме да вършим. Споменах вече, че строевите офицери в Охранителната батарея само организираха охраната на Отделението.

За да сме по-близко до складовете и рампата, тримата с Дечо и Арменчев се преместихме да нощуваме в едната стая на караулното. То беше между складовете и рампата. След като определях сутрин, какво ще се работи, оставях Дечо и Арменчев да контролират изпълнението, а аз се прибирах в канцеларията си в Щаба, където към 10 часа получавах нарядите от Министерство на войната за следващия ден. След това отивах на рампата да проверя извозените припаси за правилното им комплектуване и предаването им на приемчиците, след подписане

съответните документи. Едва тогава разрешавах товаренето им на вагоните или камионите за извозване по предназначение. Всяка вечера след работа, лично ходех ~~да~~ заключвам и запечатвам складовете, в които през денят е работено. Когато отсътствувах ме заместваше колегата Дечо Танев. Вечер до късно, с двама войници със средно образование, нанасяхме по книгите движението на боеприпасите. Периодически давах справки във Военното министерство/подполковник Шумлев/ за наличието на боеприпасите в Отделението. Диспечера на отделение ми осигуряваше чрез гарата в Карлово, необходимите товарни вагони.

Особено много бяха пристигащите трофеини припаси през месец ноември, което усложняваше останалата ни работа.

В края на ноември в Отделението беше сформиран от запасници склад за бойни припаси, който следваше през декември да замине с I-ва Българска армия в Югославия. Командир му беше запазният поручик Костадин Хр. Драганов, един от братята собственици на фабриката за цигари "Слынце" в Стара Загора. С него беше мобилизиран за пиротехник колегата Петър Доненчев.

По същото време отново беше мобилизиран и баща ми, който през декември с 8-ма Тунджанска дивизия също замина за Югославия.

От средата на октомври до края на ноември, като началник на техническата служба в Отделението ~~на~~ под давление на "Военнишкия комитет" и П. Арменчев бях въвлечен в действия, които усложниха по-късно доста сериозно живота ми.

По искане на ОК на БКП/к/ в Карлово, П. Арменчев и пом. к/ командира Егей Попов, без мое знание започват да изнасят от пристигащите трофеини припаси преди да ги преместят ^{на} ратрони, бомби и пушки и ги предават на ръководителите на МВР в Карлово/Дворянов и Мутафчиевски/. Изнасяли ги вечер със служеб-

ната каруца на Отделението ~~и~~ помоха на двама доверени войници. Причината била, че Министерство на войната с министър Дамян Велчев, не им е осигурявал достатъчно боеприпаси, а по-късно твърдяха, че даже им отказвал. Чрез МВР-Карлово и МВР-гр. Пловдив, започва да действува по този начин. Често обаче изнасяните по този начин боеприпаси се оказваха негодни.

По изпрашните ми описи на трофейните припаси от колегите, аз скоро открих липсите. Споделих това с Арменчев и Попов и след доста труден разговор те признаха за действията си. Бях принудени да ме водят в ОК на БКП/к/ гр. Карлово и да ме убедяват да съдействувам за тази им дейност. Приех, но при условие, че знам точно количествата на одобрените от мен трофейни боеприпаси, които след това отразявах в протоколите при оценката за негодни и унищожени на полигона. Това наложи често да сменям помощник-пиротехниците работещи с приемането на пристигащите трофейни боеприпаси, както и войниците-лаборатористи, за да не разбераат за нашите действия. Колегата Д. Танев до уволнението си не разбра нищо, за тази ни дейност. Оставени на рампата уж за приемане от приемчик, аз ги показвах на Арменчев, а той вечерта организираше изнасянето им със своите хора, които даже не знаех кои са. Тогава бях още твърде млад и без опит в живота, за да преценя на какъв риск се излагам и то във време на война. За около месец и половина им осигурихме около 40 тона такива одобрени от мене трофейни припаси предимно патрони. В тази работа бях включени и МВР-Стара Загора/Драго Георгиев/, ~~и~~ ^{той} научил от МВР-гр. Пловдив ^{идва}, на среща с мене и Егей Попов. Те също използваха снабдяването си чрез МВР-гр. Карлово, откъдето получавали боприпасите с камион.

Общо през това време в Отделението бяха получени около 1000 тона трофейни боеприпаси от Първата фаза на войната.

Въобще периода от октомври 1944 до януари 1945 година от военната ми служба беше най-натоварен и свързан с отговорности и рискове. Придобих обаче голям практически опит при снабдяването на една армия с боеприпаси при военна обстановка. Не допуснах нито една грешка при окомплектуването им и авария при изпращането и ползването им. Във временните складове в близост до военните действия, загинаха обаче двама пиротехници, където обстановката е много по-сложна. Единият от тях, Стамо Минчев Стамов от с. Александрово, Казанлъшко беше мой съшколник.

След приключване на военните действия в Македония и Косово през месец декември, моята работа в Отделението значително намаля, като имах и свободно време. Даже един ден командира на Отделението ни разреши със служебната кола да отидем до родното село на Петър Арменчев, село Сборище, Новозагорско.

За да постъпи на щатна служба в Отделението като помощник-пиротехник, му бяха необходими никакви документи от общината.

Докато чакахме там, за да му ги изгответят, той ме запозна с един възрастен около 75 годишен старец. Чувайки фамилията ми Ножчев и че съм от Стара Загора, той ме попита дали имам нещо общо със Стефан Минчев с прякор Ножчето, който работил в общината на Сборище, някъде преди 1900 -та година. От баба си знаех само, че са били в с. Камено, Новозагорско, където е роден баща ми. При разговора ни, той си спомни и името на баба ми Руска. Тогава му потвърдих, че съм негов внук. Той разправи за моето дядо много хубави неща. По-късно съжелявах, че тогава не записах името на този старец. На връщане минахме през Нова Загора и се отбихме при баба ми в Стара Загора. Тя потвърди за пребиваването си в с. Сборище, но колко време не можа да си спомни.

Със заповед на Министъра на войната от 1, януари 1945 година на пиротехниците ни присъдиха офицерските звания "технически подпоручици". Снегме отличителните си знаци от долния край на ръкавите си и си поставихме пагони на подпоручици с морави околожки, на раменете. Това някакси повиши нашето самочувствие.

На 6 януари обаче ни сполетя жестока авария, която ни напомни, че при нас е винаги бойна линия. Към 9 часа бях на рампата, за да се запозная с пристигналата композиция от това ри вагони с трофеини боеприпаси, изпратени от колегата Христо Желев някъде от Косово/Прищина/. От един вагон ми донесоха сандък, адресиран до мен. Поставихме сандъка върху фигура от сандъци със патрони и го разковахме. В него имаше 6 броя никакви италиански мини, изстреляни с бомбогръзач, който виждах за пръв път. В ~~сандъка~~ имаше писмо от колегата Желев, с подробно описание за манипулирането им. В този момент дойде свързката-войник от Щаба и ми съобщи, че ме търсят по телефона от М-во на войната/подполковник Шумлев/. Върнах писмото в сандъка и затворих капака му, като поръчах на помощник-пиротехник, ръководител на групата войници по разтоварнето, да не отварят сандъка с мините до завръщането ми. Споменах вече, че от рампата до Щаба е около 200 метра. По телефона подполковник Шумлев започна да ми диктува нарядите за боеприпаси, които следващия ден следваше да изпратим за I-ва Българска армия. По средата на разговора се дочу доста силен взрив откъм рампата, от който се разхлопаха стъклата на прозорците в стаята. Шумът се отразил и на телефона, защото Шумлев ме попита: "Като че ли, нещо грямна при Вас?" Изненадан и аз, му отговорих, че случайно съм съборил стола си. Едва приключихме разговора и в стаята нахлу един подплashed войник, който ми съ-

общи, че на рампата е станала експлозия и има ранени. Ти чешком отидох на рампата, където заварих ужасяваща картина. Помощник-пиротехника с двама войници-лаборатористи лежаха на земята в бъзъзнание с откъснати крайници. Малко встрани от тях лежеше друг войник с обезобразено лице и откъсната долната челюст. На няколко метра от тях лежаха на земята други трима войници, но без видими външни поражения. Санитарният подофицер с новеше между тях и с помощта на други войници се мъчеше да положи тежко ранените на войнишки одеала и пренесе в лечебница. След като свършихме това, потърсихме бърза помощ от военната болница в Карлово. Тримата в бъзъзнание, които нямаха външни поражения, откарахме с камиона на Отделението в болницата. Въпреки наскоро пристигналите лекари, тези с откъснатите крака починаха от загуба на кръв, без да дойдат в съзнание. Този с откъсната челюст откараха в болницата, но през нощта и той почива. Останалите трима се оправиха, но останаха с увреден слух. От 8-те войници в работната група на този пом.пиротехник, бяха останали незасегнати само двама, които били зад фигурата от сандъци с пушечни патрони. Те ни разправиха след това, заедно с тези с увреден слух, какво точно се беше случило, ~~то беше следното~~. След като съм тръгнал за Щаба, въпреки нареждането ми помощник-пиротехника, на когото помня само личното име Иван, отваря сандъка и изважда една от мините без да прочете описанието ѝ в отвореното от мен писмо. Като интересна и непозната, отишли да я видят и двама от войниците-лаборатористи. Тя беше почти кръгла ламаринена топка, пълна с около 1 кг тротил. От едната ѝ страна с винт беше закрепена дълга около 60 см дървена дръжка. Към нея имаше плътно увит ~~и~~ чацърообразни платнени ветрила, притиснати стабилно с капачка захлюпена на края на дървената дръжка. Мините се изстреляват

със специални гранатохвъргачки. В писмото си колегата изричко предупреждаваше, че при махане капачката, автоматично се отваря ветрилото, както при изстрелването от гранатохвъргача.

С това се освобождава предпазителя, който блокира ударника към капсула, възпламеняваща мината. Чадърообразното ветрило осигурява стабилност при летенето на мината във въздуха. При най- слабото съпротивление след това, мината се въплеменява.

Ние пиротехниците, при установяване нещо ново в специалността да информираме останалите колеги, за да не се допускат грешки и дават жертви. Сандачка с мината и обяснителното писмо беше поставил в най-безопасен вагон, пълен със сандъци пущечни патрони.

Помощник пиротехника, въпреки нареддането ми, отваря адресираният лично до мене сандък и без да прочете писмото, започва да я манипулира. Вероятно е желал да демонстрира пред войниците своята компетентност в специалността. Виждайки капачката, като единственна подвижна част, той я маха и автоматично с щращане се отварят ветрилата, а с това и предпазителя на ударника. Вероятно се сепва/слаби нерви/ и я изпуска в краката до себе си и двамата войника. При падането на земята, мината се взривява.

Комисия от Министерство на войната, доста сериозно разследва случая, като обвиненията бяха към Христо Желев и мене. Обясненията на оцелелите ни опровергава. Виновният беше платил с живота си, но причини смъртта и на още трима войника. Виновника беше нарушил правилото, при рискови действия с непознати боеприпаси и мини да работи изолирано и сам. Оправда ме и подполковник Шумлев с телефонният ни разговор, при който аз нямах право да взема сандъка с мините със себе си в Шаба. Ние, пиротехниците нямаме право да грешим, защото заплащаме

с живота си, но това не ни позволяваше да излагаме живота и на тия с които работим.

През януари имахме по-малко работа, като само на I-ва Българска армия изпращахме боеприпаси с **Композиции** товарни вагони до междинните складове в Унгария.

На 15 януари бяха демобилизиирани останалите войници от моят 22 набор, с който бях служил. Напуснахме почти всички споменати вече приятели и съученици от моят край, както и колегата Дечо Ив. Танев. Останахме до края на войната само аз и Петър Арменчев. Раздялата ни беше много сърдечна и трогателна. **Об** дневника си тетрадка, ще цитирам мислите и разсъжденията, които съм записал тогава: "Съвместният живот и общата ни съдба създадоха приятелство по-близко и от роднинските връзки. С войнишките си приятели си понасял повече несгоди и много малко радости. Съветвали сме ^{ес} си помагали, **затова** сме се чувствували необходими един на друг. И изведенаж пътищата ни се разделят, като с наведени глави всеки поема по своят път. Танали животът на всеки от нас е поредица от различни преживявания и събития, оставящ ни хубави или лоши спомени, които ние сме длъжни да приемаме такива каквито са, въпреки желанието ни да ги променяме с оглед нашите интереси. Миналото си е минало и връщане назад няма. За него можем само да си спомняме и понякога безполезно да съжаляваме."

Тези мои младежки разсъждения и по-нататък в живота ми често се потвърждаваха.

Наскоро след това ръководството на Отделението ми предложи да остана на щатна служба като пиротехник. Поисках им малка отсрочка, за да им отговоря. Икономическото положение на семейството продължаваше да е доста тежко. Баща ми беше с Іва Българска армия в Унгария, **а** майка ми, като пенсионерка

по болест имаше малка пенсия, а брат ми абитурент. Като мобилизиран пиротехник получавах заплата и им помагах. Ако се демобилизирах и отидех да следвам докато траеше войната, намаше да имам средства за издръжка. Трябваше да работя, но къде извън казармата, не ми беше ясно! Затова накрая приех да остана като началник на техническата служба в Отделението до края на войната. Моите колеги, с ~~които~~ бяхме заедно на стаж и в школата, като Петър Доненчев, Васил Паунов, Димитър Димитров, Георги Нанев и Славчо Танев бяха в I-ва Българска армия, а Христо Желев още събираще трофеи припаси в районите на Прищина и Ниш. Останалите се бяха уволнили и тръгнали по своя път.

От началото на 1945 година политическата обстановка беше доста усложнена. През декември 1944 година по ~~доклад~~ на Военният министър Дамян Велчев и в отсъствие на четиримата министри от БНР/к, Министерският съвет приема Постановление № 4. С него се реабилитираха всички военни, осъдени от народният съд, ако са участвували и участвуват във войната срещу Германия. Наскоро след това Георги М. Димитров/Гемето/ от БЗНС напусна Отечественият фронт и се обяви против прехвърлянето на I-ва Българска армия от Югославия в Унгария, което предизвика известна дестабилизация в нея. По същото време в Карлово започна да действува Народния съд, което създаде известно напрежение и в нашето Отделение.

По нареддане на Дамян Велчев във военните поделения бяха разтурени "Войнишките комитети" и ограничени правата на помощник-командирите по политическата част.

Въпреки обещанието ми да остана в Отделението до края на войната, през февруари започнах да си търся заместник, за да мога да се демобилизiram. С доводъ, че съм студент се уговорих със завърналият се в Отделението подполковник Милчев

да бъда освободен от 5 март.

На 1 март получих телеграма от майка си, че баба ми е тежко болна. Взех си 5 дни отпуск и на 2 март бях в Стара Загора. Свариж баба си жива, но на 4 март тя почина. Това беше досада тежка загуба за мене. С помощта на вуйчо Кънчо, организирахме погребението ѝ. Останах и на 6 март в Стара Загора за уреждане на някои документи в Общината, когато от Карлово пристигнаха със служебната кола пом.командира Егей Попов и Петър Арменчев. Подполковник Милчев бил арестуван и щял да бъде съден от Народния съд, а в Отделението пристигнала комисия от Военното министерство, за да извърши проверка на движението на боеприпасите от 9-ти септември 1944 година до края на декември. Повод бил, че имало изложение от войник от групата на Арменчев, участвувал на няколко пъти при изнасянето на боеприпас в МВР-гр. Карлово. Тази проверка засягаше и моята дейност в Отделението, като пиротехник. Преди да дойдат при мен в Стара Загора, Ег. Попов и П. Арменчев ходили и в Областният комитет на БРП/к/ гр. Пловдив за съдействие. Там им отказали и ги задължили да не съобщават, че е правено по тяхно искане. Обещали им само, че ако се стигне до съд, да им наемат добри адвокати за по-малки присъди на виновните. Въпреки, че книгите ми бяха в пълен ред, сериозно се разревожих. Затова тримата отидохме при ^{при} Драго Георгиев, Областен началник на МВР-гр. Стара Загора. Той зае същата позиция, като Пловдивчани. На моят въпрос, че могат да ни обвинят, че сме ги давали на антинародни групи, каквито тогава често разкриваха и за това могат да ни осъдят на смърт. Драго Георгиев ни отговори, че няма да го допуснат. Надявал се че скоро в Правителството ще влязат повече Министри - комунисти и на каквото ^и да ^{да} им осъдят, ще ги реабилитират. Написахме го като попарени и отидохме при нашият съвойник, младият адвокат

Тончо Трандев, който с нищо не можа да ни успокои. Даже Егей Попов, когато бяхме при него ни разправи случай, ~~прит~~ ^{което} партизани са жертвали свои другари, за да не се опетни името на ~~артията~~. От това аз обаче си направих извода, че върху мен като безпартиен, могат да прехвърлят цялата вина и ме жертват. Мънч се да се успокоявам, че по книгите ми не могат нищо да открият, а и колегите ми пиротехници нищо не знаят за тази ми дейност. Само Ег. Попов и П. Арменчев можеха да се оправдаят с мене.

С потиснато настроение се завърнахме в Карлово. По ~~шъл~~ след известно умуване, приехме да признаем и то ако се наложи че е давано само патрони от трофеините, преди да се заприходят и то няколко пъти. Надеждата ни беше, че проверката може да продължи няколко месеца, през което време ще настъпят промени на обстановката у нас.

4.- С поделение № 55413 в I-ва Българска армия.

/ От 15.III.1945 до 10.X.1945 година/.

След завръщането ни в Отделението, отново с Егей Попов и Петър Арменчев обсъдихме положението ни. Накрая решихме, докато работи комисията по проверката, най-добре е мен да ме няма. В същото време в Отделението се формираше от мобилизиранi запасници главен склад за боеприпаси/поделение под № 55413/, което следваше да замине в състава на I-ва Българска армия в Унгария. Командният му състав се назначаваше от щаба на 2-ро Огнестрелно отделение. По настояване на Егей Попов, мобилизианият пиротехник беше освободен и на ~~негово~~ място назначен ^{а/} моя милост. В това поделение бяха мобилизиранi и моите сънaborници от Отделението: Марин П. Камбуров,

Бъскоро завърнал се от Іва фаза на войната/, Пеню Иванов/Женгилера/ и други. Някъде към средата на месец март, натоварени на 20 товарни вагона, потеглихме за Унгария. Късно след обед пристигнахме в София и гарирани на западната сточна гара. В по-крайните товарни вагони се бяхме устроили сравнително добре.

Само походната ни кухня беше в открит товарен вагон. Командир на поделението беше капитан Зашев от село Костенец, а стр⁶евите офицери запасници: поручик Славчев и подпоручиците Спириданов и Нанков. Сега си стомням, че последният беше учител в едно Харманлийско село. Фетфебел беше Драгия Танев Динев от гара Гълъбово. Аз бях в отделен вагон, далеч от офицерите, заедно с двама помощник-пиротехници и ковчежника на поделение то, приятеля ми Марин П.Камбуров.

Бяхме се приготвили за спане, когато дочух, че някой пита охраната за мене, назовавайки фамилията ми. Излизайки от вагона, видях отвън да ме чакат двама офицери. Представиха ми се че са помощник-командири по политическата част от Минист^рство на войната. Назоваха фамилиите си, но сега не си ги спомням.

След като им се представих, ми обясниха, че по поръчение на началника си, следвало да ме отведат, за да нощувам в града. Не трябвало през нощта да оставам в композицията, която до сутринта нямало да отпътува. Сутринта щели да ме доведат обратно. Останалите офицери и командири не трябвало да знаят за отсъствието ми. Взех си шинела и се обадих на Марин Камбуров, че ще нощувам в града. Ако не се завърна сутринта, тогава да уведоми капитан Зашев. Тръгнах с известен страх, да не бъда ликвидиран във връзка "историята" с боеприпасите.

Извън района на сточната гара ни очакваше военна джипка. С нея потеглихме за София и по време на пътуването из града почти не разговаряхме. На един ръзък завой докоснах пистолета

си и това донякъде ме успокой. Накрая спряхме пред един жилищен блок, качихме се на третият му етаж и ме въведоха в един добре обзаведен апартамент. Показаха ми спалната и тоалетната, казаха ми "лека нощ" и излизайки, заключиха вратата отвън. Цялата нощ, въобще не можах да заспя, като още в 5 часа бях на крака. Към 6 часа, същите офицери ^{със} същата джипка дойдоха и ме върнаха до нашата композиция в сточна гара. На излизане от жилищния блок видях табелка на ул. Любен Каравелов". При завръщането, Марин Камбуров ме посрещна с думите: "Ти се завърна бе шиле?"

Този ден отново не потеглихме и късно вечерта дойдоха други двама помощник-командири с кола да ме вземат. Отново съгласих да тръгна, след като ме увериха, че и през тази нощ нямало да потеглим. Доста обикаляхме из София, но след като тръгнахме по Цариградското шосе малко се разтревожих. Отведоха ме в една казарма, непосредствено до шосето. След време разбрах, че е била ^{на} артилерийския полк. Нощувахме заедно в таяната стая. Там накратко ми обясниха, че ме отвеждали нощем, за да не бъда отвлечен от хората на Дамян Велчев. Сутринта към 6,30 часа отново ме върнаха на сточната гара.

Към 8 часа ни изтеглиха от сточна гара и към 10,30 часа потеглихме. Почти без престой минахме през Костинброд, Сливница и границата. След това през Пирот и Нишки бани за кратко бяхме на гарата в гр. Ниш. Прекосихме река Морава и продължихме за Бялград. Непрекъснато наблюдавах местата през които преминавахме, защото за пръв път излизах извън страната. Имаше доста разрушения покрай близките на линията селища, а и по някои от гарите. Покрай мостовете имаше бункери и охрана.

Населението по гарите беше дрипаво и с изстрадал вид от чуждата оккупация и войната. На разсъмване минахме край хълма

"Авала" и скоро след това се установихме на гарата в Бялград.

Там ни стовариха и с камиони през моста на река Сава ни извозиха в гр. Земун на река Дунав. Тук започнахме да действува-
ме като мединен склад за боеприпаси. Това беше прилизител-
но по времето, когато сраженията северно от река Драва бяха
в крайната си фаза.

Град Земун, до I-вата световна война е бил във състава на Австро-унгарската империя, чиито граница е била на река Сава.

В гр. Земун бяхме една седмица, но почувствувахме че сме в Ев-
ропа. От този град, отново с камиони бяхме извозени до гр. Пе-
троварадин, историческа крепост на река Дунав. С шлепове ни
прехвърлиха на гарата в гр. Нови сад, близо до реката и ни нас-
таниха в композиция от покрити товарни вагони. Беше дъждовно
и доста хладно мартенско време. Тук престояхме два дни, но из-
града не посмяхме да отидем, защото не знаехме, кога ще потег-
лим. Нови сад беше доста голем и хубав град с преоблащащо
унгарско население, което разбираше от обиколката на квартала
край гарата. Унгарците били повече и в цялата област Войво-
дина, обхващаща обширната равнина между реките Дунав и Тиса,
както и източно от нея, известни като Бачка и Банат. До 1918
година Войводина била в състава на Австро-унгарската империя,
а след това до 1941 година в състава на Югославия. След
1941 година е в състава на Унгария, а сега въпреки присъстви-
ето на Светски и наши войски, администрацията ѝ беше Югосла-
вянска/сръбска/. Гаровите им чиновници и милиция носеха по-
лу военни униформи. Бяха много недисциплинирани и се държаха
лошо с местното население. Още на гарата в Бялград, нашето
команданство ни предупреди, да се движим винаги на групи, за-
щото имало случаи на отвлечение на наши войници, особено мото-
ристи, заради дрехите и хубавите шуби-кожуси. Като бивши съюз-

ници на германците и участници в корпуса, нас българите не ни обичаха. Те въобще не се държаха добре и с всички други националности. По този повод ще посоча случая, който наблюдавахме на гарата в гр. Нови сад.

На съседния коловоз, до нашата композиция имаше около 20 покрити товарни вагона с украински семейства, които насилиствено били доведени да работят в Унгария. Сега Съветската армия ги връщаше обратно в Украина. Охранявашите гарата сръбски милиционери, често ги обикаляха под претекст за спазване реда и чистотата в района на гарата. При тези проверки ние забелязахме, че те често отнасят от тези семейства ценни вещи.

Възмутени, нашите войници съобщиха за това на Съветското коменданство при гарата. Те изпратиха няколко свои войници в нашите вагони като наблюдатели. Наскоро след това, двама сръбски милиционери започнаха съответната си обиколка във вагоните на тези семейства и отново отнесоха тяхни ценни вещи. Съветските войници ги заловиха с крадените вещи и отведоха в Съветското коменданство. Разкриват и тяхен склад с крадените вещи. Всичко скоро беше върнато на украинските семейства.

След няколко часа видяхме да водят заловените двама сръбски милиционери, конвоирани от въоръжени Съветски войници.

Близо до река Дунав чухме скоро няколко залпа. Покъсно разбрахме, че по нареддане на Съветския комендант били разстреляни като мародери. Това беше добър пример и урок за нашите войници.

На третият ден потеглихме на север през равнините на областта Бачка във Войводина и на следващия ден бяхме на гарата в гр. Суботица/Цвабатка/. Беше голям железопътен възел, типичен европейски град с унгарско население. От 1918 г. е бил също в състава на Югославия, макар и на 18 км от унгар-

ската граница.

Гарата беше с много коловози, на един от които беше установена нашата композиция. От нашето военно коменданство ни уведомиха, че ще останем тук най-малко два дни, докато се уреди прехвърлянето ни през pontонният мост на река Дунав при гр. Бая, в Унгария. Това ни позволи да се разходим на два пъти из града и го опознаем добре. Той почти не беше засегнат от воината.

На третата нощ внезапно потеглихме и на следващия ден, след като преминахме през pontонният мост, ни установиха на гарата в градчето Домбовар. След един ден ни предвишиха до гарата в гр. Капошвар, където ни стовариха от вагоните. Близо до гарата се устроихме и започнахме да действуваме като главен склад за бойни припаси в близост до фронтовата линия.

Подготвяше се настъпление на нашата армия към линията "Маргит", гр. Надканика и по посока река Мур. Наскоро след това установих връзка с моите колеги - пиротехници, моите съвипусници Петър Доненчев, Димитър Димитров, Васил Паунов и Славчо Хр. Танев. По военната поща писах писмо и на баща си, съобщавайки му номера на поделението си. Изпратих и първите си писма за България. В гр. Капошвар обаче останахме една седмица. Пътувахме до града, който малко беше засегнат от войната.

След пробива на линията "Маргит", на 2 април нашата армия превзе и гр. Надканика, а на 7 април ни наредиха и бяхме прехвърлени в района на този град. Предадохме боеприпасите си на друго поделение и натоварени на влакова композиция се предвижихме на север покрай езерото Балатон. Беше ранна пролет и "унгарското море" разкри красотата си. Близо час пътувахме край южните му брегове, с накацали по тях красиви вили. Само в никой от тях забелязахме Съветски войници. След това желе-

зопътната линия зави на юг и равнината постепенно стана дос-
та хълмиста, с много хубави лозя и овощни градини. На 12 ап-
рил бяхме в гр. Надканика, който въпреки сраженията източно
от града, почти не беше засегнат от войната. Временно ни на-
станиха в бараки, южно от града и започнахме да действуваме в
помощ на 22-ри армейски склад за боеприпаси. Негов пиротехник
беше моят съвипусник и приятел Васил Паунов. Склада беше ус-
троен при полеви условия, върху няколко стотин декара площ,
много добре маскиран и охраняван. Между бараките за личният
му състав и града беше военната болница, по това време пре-
пълнена с ранени наши и съветски войници. Покрай района на ^У~~склада~~ минаваше железопътната линия от гр. Надканика за гр.
Чурго, както и шосето на юго-запад към река Мур, Австрия и Слове-
ния. По този начин, склада имаше добра връзка с поделенията
по фронтовата линия. Бойните действия продължаваха, пристигаха
и много трофејни припаси, поради което имахме много работа.
Много бяха натоварени и нашите сапьори при почистването на
минните полета от пехотни и танкови мини в района на линията
"Маргит". Често се натъкваша на мини-сюрпризи" и търсеха по-
мощта на нас-пиротехниците. От тези мини-сюрпризи бяха за-
гинали няколко сапьори и двама пиротехници. Последните не бя-
ха от моите съвипусници. Колегата Паунов ме запозна с няколко
такива мини. Жертвите при сапьорите бяха предимно при от-
криването, а не при обезвреждането им. Началника на О.О. сна-
бдяване на I-ва Българска армия, подполковник Сокачев се беше
разпоредил, ние пиротехниците от складовете да не се зани-
маваме с тези мини-сюрпризи, а си гледаме работата в складо-
вете по снабдяване поделенията с боеприпаси.

Напоследък започнаха все по-масово да се произвеждат и
използват циментови, бакелитови и даже дървени пехотни и тан-

кови мини. Даже и в запалителните им устройства нямаше метални части, което ги правеше трудно откривани за специалните уреди на сапьорите. Още от лятото на 1944 година бяхме възприели от пиротехник Енчев правилото, когато дадена мина не ти е добре известна, слагай ѝ тротиловата шашка и я взривявай.

Наскоро след този разговор с колегата Паунов, внезапно при нас дойде колегата Петър Доненчев. Неговият склад за бойни припаси беше близо до гр. Печ, в село Сент Лоренц. Бяха с един майор от Военно-историческият музей, събиращ интересни военни експонати. След кратък разговор, Доненчев поиска от Паунов да го заведе при мините-сюрпризи, за които знаеше че са край село Кишканица. Направи ^{ни} критика, че се излагаме като пиротехници, загдeto досега не сме ги обезвредили. Паунов му напомни заповедта на подполковник Сокачев и се оправда, че имаме много работа, за да отидем с него. Доненчев му отговори че познава много добре тези мини-сюрпризи и е довел майора, за да му осигури един експонат от тях за музея в София. Поиска бележка-разрешение до охраната им, за да вземе една от тях. Давайки му бележката, Паунов обясни на шофьора, мястото където ~~са~~ край с. Кишканица. Тръгнаха, като обещаха на връщане да ни се обадят. Ангажирани в приската си работа, бяхме изненадани, когато след около час, колата се върна с майора, но без Доненчев. Съобщиха ни, че при обезвреждането ѝ той загинал.

Взехме няколко одеала и с колата на майора отидохме да приберем онова, което беше останало от него. Погребахме го в гробището на гр. Надканица, а колегата Паунов беше наказан за неспазване заповедта на подполковник Сокачев. Останалите мини-сюрпризи унищожихме с тротилови шашки. Наскоро след това наш колега обезвреди една такава мина, което не се оказа много трудно, но нашият първенец в школата ни П.

Доненчев загина от нея.

На 13 април Виена беше превзет от Съветската армия. Към 20 април получихме заповед, с която нашето поделение се трансформираше в трофејна група и по договореност с III-ти Украински фронт следва да действа в района на гр. Винер-Нойщат, Виенска област. Трофејната група обаче замина без мене, понеже Паунов временно беше прехвърлен в помощ на поделението на загиналия Доненчев, а аз оставах също временно на неговото място, като познаваш района му. В края на април, получих писмо от моето поделение, че са се настанили в село Золенау, между гр. Винер-Нойщат и Виена.

Командир на 22-ри армейски склад/поделението на Паунов беше един запасен поручик, по професия учител. С двамата строеви запасни подпоручици бързо се сприятелих, особено с по-младият Илия Панайотов от гр. Червен бряг. Помощник-пиротехниките бяха служили в I-во Огнестрелно отделение-гара Костенец. До края на войната, големото движение на военните поделения ни създаваше доста затруднения в работата, особено при разминиране на изоставените минни полета и многото трофејни припаси. Наложи ми се и аз да ходя в близост до селищата Мурска Собота и Летене в помощ на сапьорите, където ни обстреляха немците с миновъргачки. Веднаж беше направен опит ^{от} два немски самолета да ни бомбандират склада с боеприпаси.

В края на април се срещнахме за пръв път с моят баща. Като началник на автомобилно снабдяване на 8-ма Тунджанска дивизия беше дошел до щаба на I-ва Българска армия, който тогава беше в гр. Надканижа. Срещата ни беше кратка и без сантименталности. Повече ме разпитва за последните дни на баба ми Руска, неговата майка. Подари ми едно воинишко одеало, обещахме да си пишем и той замина. Тази среща ме малко поразстрои.

Въз основа на опита, който имах от 2-ро огнестрелно отделение, въвеждох известна промяна в организацията на работата и отчетността на боеприпасите. Полважме често за товари³ военнопленници/унгарци и италиянци/ от близкия лагер. На ден тогаварежме и изпращаме по 25 - 30 камиона припаси за различните поделения. Цялостното снабдяване с боеприпаси на армията се осигуряваше от Общото оръжейно снабдяване/О.О.С./ съ началник споменатия вече подполковник Сокачев. Разполагаше се и с добра мрежа от временни складове, които бързо се преустрояваха в зависимост от движението на поделенията и сраженията които се водеха. Охраната на тези складове се осигуряваше от строевите офицери, което беше доста трудна и изискваща голяма дисциплина, поради разпръснатостта на ~~и~~ отделни фигури на различните боеприпаси. По този повод ще изложа един случай, при който и аз станах потерпевш.

Пред бараката в която нощувахме със строевия офицер Илия Ел. Панайотов бяхме поставили маса, на която се хранехме. Често вечер, след като се нахранехме вземахме от военно-пленническият лагер едно италиянче, което много добре свиреше на цигулка, като за отплата го хранехме. Този ден, по време на обедната почивка при храненето ни, отново беше италиянчето при нас. В това време дойде свръзката на Панайотов и му доложи, че в района на склада е дошел началника на артилерията на I-ва Българска армия, полковник Петров. Подпоручика приведе в ред униформата си и веднага отиде да го посрещне. Понеже не го познавах, отидох и аз да видя този полковник. Не си приведох в порядък униформата, като не си закопчах курката и турих кепето. Като не строеви офицери, ние пиротехниците много не спазвахме строевите порядки. Приближих се до групата офицери в момента, когато Панайотов рапортуваше на пол-

ковника. Последният беше сварил един от войниците, охраняващи боеприпасите с цигара в уста. Той започна да се кара на Панайотов за лошата дисциплина. Аз се спрях малко в страни от тях, когато полковник Петров ме забеляза и виждайки непорядъчният ми вид, ме повика. След като му се представих, като пиротехник на склада, той още по-вече се раздразни. Разпореди се на придружаващият го офицер, да бъдем наказани двамата с Панайотов с по четвърт месечна заплата. Вместо да приема наказанието по военния устав, както направи Панайотов, аз доста нахално му отговорих, че служа на Родината, а не за пари. Тогава полковника ми увеличи наказанието на половин месечна заплата.

Едва тогава приех по изискванията на военния устав наказанието си. Няколко дни по-късно с Панайотов получихме писменните заповеди за наказанието ни. Моята остана в мен, защото щатно бях към поделение № 55413 и в 22-ри склад не можеха да ми я удържат. За това наказание бях нарушил едно важно правило при службата във войската, а именно: "Да не се навърташ около началниците, ако не си повикан".

В края на месец април, нашата армия премина река Мур и навлезе в Словения към град Марибор, а при Радженсбург нахлу и в Австрия, достигайки до градчето Лайбниц. След падането на Берлин на 30 април, всеки момент очаквахме края на войната.

В началото на май на няколко пъти се носеха слухове за това, но военните действия продължаваха. След като завзе град Марибор в Словения, в южна Австрия войските ни достигнаха гр. Клагенфурт. Щаба на Іва Българска армия от гр. Надканижа се премести в градчето Лайбниц, Австрия.

На 6 май, преди това в гр. Надканижа се проведе голям парад по случай "Денят на храбростта". Участвуваха представителни части от всички поделения на Іва Българска армия. Парада

приемаха маршал Толбухин и генерал Владимир Стойчев. На парада присъствувах като зрител. Гергьовден~~е~~ съвпадна тази година с Великдена и българските войници получиха от Родината много козунаци, боядисани яйца и други подаръци. Същия ден в гр. Надканижа се срещнах с Петър Митев Даракчиев от с. Трън.

На 9 май, най-после беше обявена капитулацията на Германия. Настили краят на една безумна война, в която загинаха над 50 милиона души и причинени огромни икономически загуби. Тогава ми беше трудно да възприема, че всичко това е дяло на най-развитите икономически страни в света.

В Унгария бях свидетел и на прояви от нашите войници, което преди това не можех да повярвам, че е възможно да вършат хората. Разбрах обаче, че по време на война вземат върх и при човека животинските инстинкти. Затова ще опиша един от случаите, на които станах неволен свидетел.

Сутринта на 9-ти май, с един камион и двама войници отидехме до винарските изби в лозята край гр. Надканижа^{за} да закупим вино. Разполагахме с окупационни пенгю. Вечерта в 22-ри склад се организираше голям банкет по случай краят на войната. Спряхме на няколко километра от града, до една поголяма изба в хубаво лозе. Вратата на избата беше полуотворена и ние влязохме подвиквайки. В предверието~~и~~ бяхме изненадани от ужасна гледка. На пода до вратата лежаха окървавени телата на мъртви възрастни мъж и жена. Зад тях в полуотворената врата на стаята, видяхме на леглото окървавеното мъртво тяло на маломомиче, престреляно с автомат. Потресени бързо излязохме от избата~~вила~~, споделяйки с шофьора видяното. Допуснахме, че това е дяло на пияни руски войници, за което понякога се носеха такива слухове. След това се предвишихме до следващите изби, където забелязахме, че има хора. Един от тях знаеше рус-

ски. Разважаме му какво сме видяли в съседната вила-изба. Помолихме го да уведомят съветския военен комендант на града. Бяхме непринадено изненадани, когато той ни обясни, че убийството е дяло на наши български войници. Били двама, облечени над войнишките униформи със сини работни дрехи и български военен камон. Дошли доста шумно вечерта и нахлули във вилата - изба. След около час се чули изстрелите с автомат на два пъти и си замисли с камиона. На сутринта от близките изби отишли във вилата-изба и видяли убитите. Не предприели нищо, защото скоро след това сме пристигнали ние. Едва сега разбрахме, защо при пристигането ни, унгарците от съседните изби се изпокриха. Бях слушал от по-стари наши фронтоваци за проявите на нашите шофьори в тила на нашата армия. Наложило се, даже някои да бъдат съдени и разстреляни. Бях чел и във фронтовите вестници призиви: "Шофьори, не посрамвайте името на България!"

Напуснахме като посрамени този район и отидахме от други вили-изби да купим вино. На връщане се отбихме в нашето военно коменданство на гр. Надканижа, където съобщихме за случая.

И сега не мога да възприема видяното, като дяло на българи от нашата армия. След години, като птицевъд често посещавах Унгария и не винаги съм споделял с колегите унгарци, че през войната съм бил с I-ва Българска армия в тяхната страна.

Вечерта на банкета, като пиротехник извърших една своя пиротехническа проява, за която след това съжелявах. В една яма от избухнала самолетна бомба, извън района на склада поставих десетина килограма тротил, свързах го с дълъг биквордов шнур и оставил да го охранява един войник-лабораторист. Уговорихме се, по време на банкета по мой сигнал да го взриви.

Когато командира на склада произнасяше взторженото си слово, аз подадох уговореният знак на войника и точно навреме изтр

ща мощният взрив. Командира и всички участвуващи в банкета налягаха на земята, очаквайки нови взривове. Нали целият район беше пълен със боеприпаси? Само аз останах изправен, доволен от ефекта на дялото си. Виждайки ме, всички станаха с изключение на командира, който беше изпаднал в шоково състояние. Той се беше уплашил, че склада се е взривил и то в ^{денят на победата}. Всички ме упрекнаха, че съм помрачил хубавият им тържествен ден. На следващия ден, командира само ми направи забележка, че не съм го предупредил за организираният от мене "салют" в чест на победата, но допълни че е "пиротехническа магария".

И след 9-ти май, нашата армия продължи да преследва и се сражава с бързо отстъпващите немски части и "власовски" формирования, които се стремяха да се предадат англо-американските части, настъпващи откъм Италия. "Власовците" бяха създадени от руски военнопленници. Те бяха обявени от своята страна за изменници на родината. Страхуваха се, че след залавянето им ще бъдат разстреляни.

На 11 май от 22-ри склад беше сформирана група от 15 души, един строеви офицер и аз като пиротехник. С три камиона следващо да се предвижим до градчето Лайбниц в южна Австрия.

Там ~~тряб~~аше да организираме извозването на изоставените от немците боеприпаси и оръжие. По пътя настигнахме предвижващите се наши моторизирани и пехотни части. Аз бях в третия камион с един пом.пиротехник и няколко от войниците. Шофьорчето ни беше без голям опит, а камиона трофеен "Фиат". След Летене и Мурска Субота, смесени с другите части, изостанахме от другите две наши камиона. Нашето шофьорче нервничеше и аз който бях при него в кабината, трябваше често да го успокоявам. Често се налагаше да спираме, поради задръстване по пътя и облаците прах. Близо до Австрийската граница, се ударихме в кару-

церията на спрял пред нас камион, като се запали мотора на нашата "Фиатка". Бързо стоварихме багажа си и макар и трудно загасихме огъня в мотора на колата. Радиатора ни беше смащкан и не можахме да запалим "Фиатката", за да продължим пътя си.

Скоро при нас спря една от нашите коли, която не бяхме забелязали, че е изостанала след нас. Прехвърлихме част от багажа си на нея и се уговорихме след пристигането на местоназначението си, да се върнат и ни вземат. ~~Скоро~~ При нас дойде ^у военна та полиция, която ни помогна да изместим от пътя камиона си, като ни обещаха да ни помогнат, за да се извозим до Лайбниц.

Наскоро след тях, от една моторизирана колона се отдели една лека кола и спря до нас. Бях изненадан, когато от нея слезе баща ми. Накратко му обясних къде отиваме и какво ни се случи. Той ми обеща, като началник на автомобилното снабдяване на 8-ма Тунджанска дивизия да ми изпрати камион. На тази втора наша среща, нямахме време за по-дълъг разговор. След ~~д~~ един час дойде изпратеният от баща ми камион. Натоварихме багажа си и до вечерта бяхме в Лайбниц. Там лесно открихме останалите два наши камиона, настанили се близо до шосето за гр. Грац. Тъкмо се подготвяха да изпратят единият от камионите за да ни прибере. Освободихме камиона изпратен от баща ми и се настанихме на палатка до останалите наши войници. Бях изненадан от красивата полупланинска панорама около нашия временен бивак. На запад, зад гористите хълмове се подаваха кулите и стените на старинен замък, който по-късно разбрахме че е стар католически манастир.

Лайбниц се оказа малко старинно и добре благоустройствено градче, с централен правоъгълен площад. На него бяха общината църквата и градският хотел. В последния и околните жилищни постройки беше разположен щаба на нашата армия. До края

на престоят ни обаче ние останахме в палатките край шосето.

От някъде нашите войници домъкнаха радиоапарат, който свързахме с кабел за един от крипътните ~~електрически~~ стълбове и всяка вечер до късно слушахме музика. Тогава австрийските станции предаваха много хубави тиролски песни, музика от оперети и валсове, предимно от Штраус.

В Лайбниц бяхме десетина дни и успяхме да организираме извозването на доста трофеини припаси и военно снаражение.

Особено ценни за нашата армия, бяха тежките далекобойни 22-сантиметрови моторизирани оръдия. Всяко от тях беше на отделен прицеп, теглен от мощнни верижни влекачи. Всеки снаряд на тези оръдия, тежеше 103 килограма.

На 15 май бях на площада в Лайбниц, когато генерал Стойчев посрещаше група съюзнически генерали и офицери. Преди това нашите предни части се бяха срещнали с тяхните войски при град Клагенфрут.

Направи ми впечатление, че австрийското население, независимо от 6-годишната война, беше материално много по-добре от унгарското. Даже чуждата окупация не им създаваше затруднения при снабдяването с хранителни продукти. Липсваше само мъжкото население от 17 до 65 години. Въпреки окупацията, местната администрация продължаваше да работи под контрола на военните наши коменданти.

Съгласно предварителната уговорка съюзниците, нашите части следваха да се изтеглят от южна Австрия до 22 май. Те обаче не можаха да спазят напълно този срок и на гара Радкенсбрук ни беше върнато от англичаните, натоварени с машини на една фабрика за велосипеди. Съветската армия обаче успя да изнесе машините на един завод за оптически уреди край гр. Грац. ~~Същата~~^{9 ма} си отмъщаваше за грабежите на

немските войски в Съветският съюз. Там са били ограбвани не само заводите, но и домовете на хората, а при отстъплението и разрушавани селищата. Войната създаваше условия за проявите на първобитната човешка природа, за които вече писах по-рано.

Австрийците обаче считаха, че не са длъжни да отговарят за проявите на немската армия, от която и те са били окupирани през 1938 година, а след това въвлечени във войната.

Ние напуснахме гр. Лайбниц, заедно с последните наши части. В някои автомобилни гаражи оставихме на австрийците много от Великденските подаръци на нашите войници, като цигари, козунаци, гевреци и бонбони. В много от колетите имаше писма и адреси на изпращащите до неизвестният фронтовак. Взех няколко такива от момичета и когато се завърнах в гр. Надканижа, написах няколко благодарственни писма до изпращащите. Отговор получих само от Милка Миронова Карагечева,abitуренка от гр. Ловеч.

На 22 юни се завърнах в 22-ри склад, където сварих колегата Васил Паунов, който се беше завърнал и на следващият ден се включих в работата му. След приключване на военните действия, следващо да се приберат всички боеприпаси и годните за съхранение да се подготвят за извозване в България. Същото трябваше да се направи и с трофеините такива, както и със събраните мини от разминиранияте минни полета. По време на отсъствието ми, в склада бяха докарани от сапьорите няколко хиляди танкови мини със снети запалки и детонатори. В деня на моето завръщане, Паунов беше организирал извозването им до гарата в града и натоварен в вагони извозят за България. В помощ им е била изпратена група войници, с камиони от друго военно поделение.

На следващия ден сутринта, когато бях на доклад при ко-

мандира за завръщането си, се дочу силен взрыв. Бързо отидохме на мястото на експлозията. Оказа се, че на около 250 метра от складиранието противотанкови мини, е експлодирал първият камион натоварен с тях. Според Паунов, причината е вероятно мина без отстранена запалка и детонатор. Така те можеха да издържат тежест до 90 килограма. Тази мина е попаднала на дъното на на натовареният камион, а над нея натоварените мини. На мястото на взрива, имаше малка канавка и при тръскането на камиона, мината, наваща през нея се е получила необходимата тежест. Мината експлодира и е послужила като детонатор за останалите натоварени в камиона мини. На камиона, върху мините били качени четири войници, които следвало да останат на гарата като разтоварачи. На мястото на експлозията имаше само една голяма яма и никакви следи от камиона, войниците и шофьора. Наложи се да строят живите войници, за да установят липсващите им другари.

След 25 май, доста от поделенията от района на гр. Надка-
ника получиха график за извозването им за България, което след-
давше да започне от началото на месец юни. 22-ри склад щеше
също да се завърне, но след извозване на всички боеприпаси.

Аз получих заповед да замина за моето поделение №55413 в селището Золенау, Виенска област, включено в състава на Трофейна група. В нея били включени 10 камиона със шофьорите, няколко леки коли, няколко специалисти/пиротехник, оръжеен и артилерийски/ военна радиостанция с елагрегат, малка ремонтна работилница и няколко композиции от по 50 товарни вагона/вертушки/. За началник на трофеината група, след приключване воените действия бил изпратен началника на 0.0. снабдяване на I-ва Българска армия, подполковник Сокачев. Той взема двама от старите пиротехници, до момента завръщане от южна Австрия.

Съгласно договора между Съюзниците, цялата Виенска област оставаше под оккупацията на Съветската армия. Трофейната ни група беше в състава и подчинение на III-ти Украински фронт.

Аз следваше с една товарна композиция от 50 вагона/празни/ да замина от гр. Надканижа за Золенау, Австрия. Завръщането си в моето поделение считах за нормално и не го свързвах тогава с моите "истории" в 2-ро Огнестрелно отделение-гр. Карлово.

На 27 май бях посетен от баща ми. Това беше третата и последната ни среща в Унгария. На 5 юни, тяхната 8-ма Тунджанска дивизия потегляше за България. Той не беше доволен, че аз заминавам за трофейната ни група в Австрия. Този път бяхме повече време заедно. На раздяла му обещах, още с пристигане на новото си място, веднага да им съобщя адреса си в Австрия. Стих снахме си ръцете на раздяла и без сантименталности се разделихме.

С нашата композиция от гр. Надканижа потеглихме на 29 май. През градчето Кастей на Балатон, прикосихме през район/с петролни полета. До тогава не знаех, че има такива в Унгария.

Късно вечерта пристигнахме в големия железопътен възел град Сомбатхей. До него преминахме през хълмисти райони и много гори. Из тях се виждаха доста замъци на местните графове и земевладелци. На гарата в града престояхме едно денонощие, което ми позволи да разгледам добре града. Беше типичен унгарски град, напомнящ ми за гр. Суботица в Бачка. Не беше също засегнат от войната.

На следващият ден се предвишихме до гр. Шопрон, който беше доста разрушен от войната, особено квартала край гарата. Района му се вклиняваше в австрийската територия и немците упорито са го защитавали. Всички гари, през които преминавахме се обслужваха от унгарски железнничари, но се ръководеха от съвет-

ски военни комендаства. По това време гарите бяха претоварени с влакови военни композиции, като в някои от тях се возеха и военно-пленници, предимно "власовци". За тях охраната им ни обясняваше, че ги возят направо в Сибир, където като "изменници на родината" ще работят до края на живота си.

От гр. Шопрон, през хубава котловина навлязахме в Австрия и се установихме на гарата в гр. Винер Нойщат, който беше на около 45 км от Виена. След това, нашата композиция беше предвижена на около 25 километра на север, на гарата в селището Феликсдорф, влизашо в състава на селището Золенау. Непосредствено край гарата минаваше магистралата от Виена за Винер Нойщат и на юг за гр. Грац. На 1 юни се представих на подполковник Сокачев в щаба на Трофейната група. Той се помещаваше в малко жилищно кварталче, североизточно от гарата Феликсдорф. Разстоянието до Баден, където беше щаба на III-ти Украйнски фронт и Виена беше еднакво и близо 25 километра.

В поделението, старите ми приятели ме посрещнаха много добре, особено Марин П. Камбуров, който с типичния си негов стил ми каза: "А бе хаймана, къде се губищ толкова време? Ние даже помислихме, че някъде ти са ръждясали петалите."

Трофейната група разполагаше с три от споменатите вече "вертушки" от по 50 товарни вагона, а с нашата ставаха четири. Натоварени предимно с боеприпаси, те се движеха от гарата Феликсдорф-Австрия до гарата Мохач-Унгария, където товара им се прехвърляше на шлепове и по река Дунав извозваше за България. Празните "вертушки" се връщаха обратно във Феликсдорф. Охраната на "вертушките" от 10 души се осигуряваше от Трофейната група. Движеха се винаги по един и същ маршрут: Феликсдорф, Винер Нойщат, Шопрон, Сомбатхей, Кастей, Надканика, Капошвар, Домбсвар и Мохач, а след това обратно. Докато едната "вертушка" се

стоварваше в Мохач, другите две пътуваха празни и пълни, а че твъртата се товареше във Феликсдорф. Една пълно завъртане на всяка "вертушка" траеше от 15 до 20 дни. Някъде към 20 юни, за помощник-командир на групата ни беше изпратена капитан Дора Сариева, от София, бивша политзатворничка.

Почти целият състав на групата, заедно с Щаба беше настанен в комплекса постройки на частната фирма "Алоис Крамер", развиваща дейност по доставката и монтажа на водопроводни и канализационни съоръжения. Фамилията на собствениците беше избягала заедно с отстъпващите немски войски, защото единият от синовете е бил от организаторите на национал-социалистическа партия в Золенау. Това разбрахме от изоставената документация в канцеларията на фирмата. В този комплекс имаше две големи зали, хубави канцеларии, складове и други помощни постройки и голим вътрешен двор. Непосредствено северно от комплекса имаше три двуетажни сгради, в които живееха семействата на постоянните работници във фирмата. На около 150 метра юго-западно от него, непосредствено до шосето за града Феликсдорф, бяха жилищата на няколко местни жители. В тях се бяха настанили нашите офицери. На около 200 метра западно от тези домове, в празно пространство имаше няколко дървени бараки с заграден общ двор. В тях били настанени чуждестранни работници, но тогава бяха празни. В комплекса освен Щаба, лечебницата, ремонтната работилница, походната фурна и кухня, както и целият личен състав, в двора беше радиостанцията с елагрегата. Аз бях настанен в първото от жилищата, в които бяха офицерите, в съседство с дома в който беше подполковник Новият ми адрес беше: Австрия, гр. Винер Ноイщат, Золенау, ул. Грос мител щрасе, № 19. Жилището беше на Мария Бек и свекърва ѝ, чехкина по произход. Мъжът на хазяйката бил войник-шофьор в

в немската армия от началото на войната. След краха на VI-та армия при Стalingrad, откъдето били последните му писма, нямаха никакви известия за него. Това научих от майка му.

Като мой заместник в Трофейната група заварих колегата Димитър П. Димитров/Тарзан/. Той очакваше пристигането ми и за около десетина дни да ме въведе в работата си. След това щеше да тръгне с първата "вертушка" за Мохач и от там за България. Аеротехник към групата беше капитан Манолов, а оръжеен техник поручик Кацаров. Наскоро след пристигането ми, моите приятели ме информираха, че подполковник Сокачев, като запасен офицер бил председател на ловните дружества в България, но бил снет заради някакви "афери" в тях. Сега членувал във военния съюз "Звено". Като началник на О.О. снабдяване на I-ва Българска армия, бил награден със Съветският военен орден "Александър Невски"-I-ва степен. Говорело се, че има някаква присъда от Народния съд в България и очаквал реабилитация и затова дошел в Трофейната група.

Никой от нас нямаше възможност да изпраща писма за Родината. Ръководството на групата поддържаше връзка с Военно то Министерство само чрез радиостанцията. ~~Присъде подали~~ ^{подсъдени} Нашата Трофейна група беше ~~и~~ на Тила на III-ти Украйнски фронт с началник генерал-лейтенант Неделин. По-късно той беше началник на ракетни войски на Съветския съюз и стана маршал. Бяхме снабдени със специални пропуски от Тила на ~~4~~ фронта и можехме да посещаваме всички интересуващи ни обекти под окупация и охрана на Съветската армия във Виенска област. След като набелязвахме онова което ще изнасяме, съставях подробен списък, който ни се заверяваше от Тила на фронта, лично от генерал Неделин. По този начин охраната на обектите въобще не ни създаваше пречки при изнасянето и извоз-

ването на материалите. Това ни позволява често да злоупотребяваме и изнасяме неща не упоменати в списъка. На гарата в Феликсдорф, австрийските железничари понякога забелязваха, че това рим и извозваме не само боеприпаси и правеха оплаквания в Съюническата контролна комисия във Виена. Въпреки предупрежденията на тази комисия към нас, с помощта на Тила на III-ти Украйски фронт, винаги се уреждаха тези отношения.

Обикновено, товаренето и извозването на материалите от различните обекти извършвахме с нашите камиони и войници. Само понякога се налагаше, предимно на гарата да ползваме и чуждостранни работници от лагера юго-източно от гарата/италиянци, холандци, французи и белгийци/. Преди, те са били работници в близките заводи и сега оглаваха да ги извозят в родните им места.

Отначало ползвахме предимно французи, защото аз се разбирах по-лесно с тях, но след това предпочитахме италиянците, заради музикантите и певците между тях. Работеха само, за да ги храним по нашата войнишка разкладка. Тя се осигуряваше, чрез нашите празни "вертушки", когато се завръщаха от Мохач и в Капошвар получаваха от нашите интендански складове необходимото.

И наши камиони ходеха почти всеки месец до същите интендански складове., Плодове и зеленчуци купувахме от българите-градини във Винер Нойщад и Шопрон/Унгария/.

Дневната ни дажба беше 1200 грама хляб, който за мен беше предостатъчен и често давах от него на хазяите си, защото те получаваха/с купони по 150 грама. Отделно от общата ни войнишка разкладка получавахме и по 20 цигари дневно. Като не пушах, те бяха ценна валута за мен, защото 1 цигара се обменяше за 5 марки/шилинга/. Тогава 1 литър бира струваше 1 марка, а в най-добрая хотел във Виена се нощуваше за 3-4 марки. Чрез цигарите разполагах с по 100 марки/шилинги/ и икономисвах от за-

платата си.

Обектите с които ме запозна колегата Димитров/Тарзан/, бяха предимно в южната и източна част на Виенската област, обхващащи и част от източните Алпи. Някои бяха около шосето за гр. Грац, южно от Винер Ноイщат в района на селищата Ноенкирхен и Глогниц, както и в близост до алпийският курорт Семеринг. На запад в самите Алпи, имахме обекти в селищата Пистинг и Гутенщайн, на изток от Феликсдорф до селищата Ебенфурт и Айзенщат, а на север близо до южните квартали на Виена. Само веднаж ми се наложи да посетя град Леобен, доста на запад в австрийските Алпи, който град след 1 август беше вече в английската окупационна зона. Няколко пъти ходихме и до гр. Тулн, северо-западно от Виена, откъдето извозихме инвентара на българската военна болница, изпратена през 1943 година в помощ на германците на източният фронт.

Не работехме само в неделен ден, когато често ходехме с леките коли до Виена, като се отбивахме до хотел "Кранц", където беше събището на българите студенти и емигранти. Там се се срещнах с Александър Лечев/Сашо/, бившият ми фетфебел-школник, когато бях в 12-ти пехотен Балкански полк. От есента на 1943 година той беше дошел в Виена да следва инженерство.

След като Тарзан си замина, Сашо ми беше основният разводач из град Виена. Той живееше на ул. "Риньобъл гасе" № 22. С него посетихме дворците Шонброн и Белведере, Виенската гора /Винер валд/, Пратера, Зоопарка, Операта, Парламента и други.

От тези посещения имам запазени няколко хубави снимки. Най-много бях впечатлен от вилната зона на града, в подножието на предпланинския район Каленберг, с много овощни градини и лозя. Засегнати от бомбардировките в града ^{бяха} паметника на Мария Терезия, част от двораца Шонброн и слабо паметника

много

на Йоханес Шраус. Най-^Убях впечатлен обаче от Виенската гора, след като ~~се~~ излязахме на хотелите по нейните хълмове. Тук почувствувах реално онова, което е вдъхновило Шраус, за да създаде своят валс: "Приказка за Виенската гора". В северозападната част на града посетихме жилищен комплекс, за който Сашо ми поясни, че естроен за работническите семейства през периода 1932 - 1936 години, когато в Австрия управлявали социалистите.

Скитайки из Виена, понякога имах чувството че сънувам.

От историята знаех, че е изграждан няколко столетия, като административен и културен център на доста голяма държава-империя. Не случайно обединените Европейски армии, пред Виена спират нашествието на Османските орди. Тук осъзнах добре влиянието на турското робство върху развитието на българският народ. Тъй като австрийците по нищо не ни превъзхождат, съчитах, че за 50-тина години ще ги настигнем.

В края на месец юни се наложи и аз да развеждам генерал Трендафилов, командир на бронетанковата ни бригада из Виена.

Идваха и други генерали до Виена преди да отпътуват от Унгария за България. Аз обаче отбягвах да се занимавам с тях.

След 1 август обиколките ни из града се ограничиха само из Съветската зона. Съгласно споразумението от Ялта, града беше разделен на четири зони: Съветска, Американска, Английска и Френска. Само с пропуски от Съветското военно коменданство можехме да посещаваме останалите зони. Най-често извозвахме материали и боеприпаси от големите военни складове "Теризиен фонд", близо до Золенау/, завода за експлозиви "Блюмау" до селището Ебенфурт, самолетният завод "Атцендорф" до Виена, завода Модлинг близо до летището във Винер Ноイщад, както и от военните заводи край Винер Нойщат, край Брайтенau, край Пистинг и други. Някои от по-малките складове бяха изоставе-

ни и без охрана, като боеприпасите им бяха опасни за манипулиране.

Движех се винаги с трофейна лека кола, като шофьор ми беше мойт съименник Стефан, от с. Драганово, Велико Търновско. През пътуванията до по-отдалечените обекти, взимах за охрана и двама въоръжени с автомати войника. Аз бях въоръжен само с пистолет. Понякога със себе~~и~~ си, вместо войниците вземах приятелите си Марин Камбуров и Пеньо Ив. Желев/Женгилера/.

Преди раздялата ~~ни~~ с мойт колега Д. Димитров/Тарзан/, от него имам един типичен "Бай Ганьовски" спомен. Един неделен ден ме заведе да се къпем в един плувен басейн в северозападната част на Виена. Имаше доста хора, предимно жени. Въпреки наскоро завършилата война, живота продължаваше. Тарзан беше мургав строен младеж, с къдрава коса и добро телосложение, затова когато бяхме в школата-гр. Казанлък го кръстихме "Тарзан".

След като поплавахме в басейна, той се изкачи на най-високата част на трамплина за скокове, изправи се накрая на дъската за отскок и извика три пъти мощно: "Бюлгар". След това със скръстени крака и ръце, като бомба скочи в басейна. ~~След това~~ ^{после} тихо и кратко се измъкна от басейна и ме попита: "Какво ще кажеш Ножче, стана ли номера "Бай Ганьо в банята"? Отговорих му, че ~~стара~~ "Бай Ганьо в басейна", но не направи никакво впечатление на австрийките.

При тези ~~заплеснения~~ във Виена ~~веден~~ и аз допуснах грещка, която можеше да завърши фатално. През юли заедно с приятелите си отдохме в северозападния край на града, където на едно от разклоненията на река Дунав имаше хубав плаж. Къпейки се, ние двамата с шофьора Стефан решихме да преплуваме до отсрещният бряг. Разстоянието беше около 250 метра. Без много усилия достигнахме до гъсто залесения с дървета бряг. Тъкмо

стъпихме на дъното, за да излезем на брега, пред нас изключи съветски военник с автомат и ни нареди да се върнем обратно.

Едва тогава видяхме маскираните до брега военни катери. Връщайки се обратно, по средата на реката, където течението е най-силно, почувствахме че няма да можем да го преодолеем. Наложи се да почиваме на няколко пъти плувайки на гръб, носени от течението. Едва след половин час на близо километър от плажа, доплувахме до брега. Връщайки се при приятелите си, Марин Катуров ни подигра, че сме плували надолу по реката след някакви австро-рийки. Доста изморени обаче, на нас не ни беше до шеги.

Всички наши обекти, от които изнасяхме материали се охраняваха от Съветски военни части. Веднаж бях отишел с един велосипед до най-близките до Щаба ни складове "Терезиенфийелд".

По това време, те се охраняваха от женски военен батальон, като само началника им беше пиротехника майор Черепанов.

Отбих се на входния портал на раздумка с момичетата свободни от наряд. В това време на портала пристигна с кола един тежен генерал. Търсеше майора, но понеже нямаше пропуск от Тила на фронта, начинката на караула отказа да го пусне в складовете. Майор Черепанов също отсъствуваше. Дочул разговора им, аз излязах от караулното до Портала да гледам "сеир".

Виждали ме, генерала взмутен високо заяви: "Как е възможно, него Съветският генерал да не пущат, а българският лейтенант да е при тях в караулното?" Серкантката му отговори, че съм с редовен пропуск от Тила на фронта, като допълни че и Сталин да дойде, ако е без пропуск няма да го пусне. Генерала се развика възмутен, че и Сталин нямало да пусне. Тогава тя му поясни, че е виждала Сталин само на снимка и някой декизиран като Сталин ~~и~~ може да я заблуди. Накрая генерала си замина, заплашвайки я с наказание. По-късно я попитах, как

е приключи с случая с генерала, а тя ми отговори, че е получила похвала за изпълнен добре войнски дълг.

Във Виена на няколко пъти ходих и до нашето бивше посолство, в което нямаше официални наши представители. Пост ройката се охраняваше от нашата Трофейна група. Едва след 1 септември там ни разрешиха да имаме военна мисия. Посолството ни беше в непосредствена близост до площада, на който през лятото беше построен паметника на Съветската армия. На същият площад беше и сградата на посолството на САЩ. От 1 август площада с паметника бяха включени в Американската окупационна зона, а бившето наше посолство беше в Съветската зона.

До превземането на Виена от Съветската армия/13 април/ в бившето наше посолство е квартировало емигранското правителство на Александър Цанков, както и ръководството на Българските национални легиони, заедно с водача си Иван Дочев. След 9-ти септември 1944 година ~~установи~~^{се организират}, като емигранти организират тук военен корпус от около 1500 души-българи. С него воюват до края на войната на страната на германците, но не са поселили да ги ползват срещу нашата Г-ва Българска армия. През това лято на 1945 година, ние знаехме че Александър Цанков, Иван Дочев и други тяхни приближени са в гр. Инбрюк, който беше в Американската окупационна зона. В бившето наше посолство беше останал значителен тежен архив. В него доста време се ровиха изпратени от България няколко души. Ние ги хранехме и ползваваха нашата военна радиостанция. Поддръжкаха пряка връзка само с помощник командирката Дора Сариева. Между нас се носеха слухове, че са правили опити да отвлекат Ал. Цанков, но той бил много добре охраняван от американците.

Приятеля ми Марин Камбуров, като ковчежник на Трофейната група редовно получаваше от Шаба на фронта марки/шилинги/

и унгарски пенгю. В края на юли за нашата военна мисия в Будапеща, той получи в един чувал 12 miliona пенгю. Придружен от запасният войник-лабораторист ^{д.Акалерев,} владеещ унгарски, те заминаваха да ги предадат в Будапеща.

Понякога в неделните дни, с офицерите и пом. командирката често ходехме до близките части на Алпите, като предпочитахме курорта Семеринг, близо по шосето за гр. Грац. От тези излети имам запазени няколко снимки. На тях сме с капитан Дора Сариева, поручик Славчев, подпоручик Нанков и шофьорчето с прякор "Дробчето". Въпреки войната, планинските пътища в Алпите бяха добре поддържани и лесно се достигаше с леки коли до хижите и заслоните. На много места в горските ливади, се виждаха да пасат крави и по-рядко кози, а в горите имаше сърни и зайци.

На хижите се сервираше мляко, като първата чаша беше безплатно. Ние се отплащахме винаги с по някоя цигара.

Виенската и Грацка област обхващаха източните Алпи, наречани Щаермарк/Щирия/, докато източните с център град Инсбрук бяха Тирол. Носиите на Щаерци и Тиролци бяха еднакви, като се различаваха само по цвета на якетата и шапките им. При Тиролците, те бяха зелени, а при Щаерците - кафяви.

Подполковник Сокачев на няколко пъти организира лов на сърни. Като добър ловец винаги донасяше по някоя убита сърна и зайци. Само веднаж ходих с неговата ловна група. Не обичах да гледам, как убиват беззащитните красиви горски животни.

Освен подполковника, много добър стрелец беше и подпоручик Нанков.

Рядко оставахме в неделен ден в Штаба и селището Золена. С местните жители контактувахме повече в работните дни, като предимно жени ползвахме понякога и за товарачи на вагоните. Мъжете бяха главно инвалиди, старци над 60 години и деца до 17 години. Останалите бяха избити в войната или пленици. Та-